

В. О. Лозовой
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри культурології
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Цивілізаційні процеси III тисячоліття в епіцентр свого подальшого розвитку висувають людину, яку соціум сприймає як унікальну біосоціо-духовну істоту, від якої залежить ефективний розвиток суспільства. Інформаційна культура потребує від людини надзвичайної мобільності. Сучасник за своє життя може суттєво змінювати соціальні ролі та функції, середовище життєдіяльності. Його біографічний проект може постійно корегуватися, а то й змінюватись. Отже, сучасне життя все більше потребує від людини постійного саморозвитку з метою швидкої соціальної адаптації до середовища, яке активно змінюється під впливом її діяльності.

Історія свідчить, що тривалий час права і свобода людини обмежувались, а тогочасні суспільства, їх виховні системи були зацікавлені у формуванні соціально типової особистості. В умовах, коли розширюються права і свобода людини, зростає значущість саморозвитку (самовиховання, самовдосконалення) особистості. В умовах незалежної України, коли людина за Конституцією України визнається найвищою соціальною цінністю суспільства, то вона має постійно підноситися як соціодуховна істота у своєму соціальному та моральному розвитку.

Наукові дослідження усвідомленого саморозвитку особистості починаються наприкінці XIX – на початку XX ст. Більше уваги приділялося проблемам самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення з 60-х років XX ст. Здебільшого це були пошукові роботи психолого-педагогічного спрямування. Наприкінці XX ст. почали досліджувати філософські, етичні, соціологічні аспекти усвідомлених форм самороз-

витку особистості. Перехід від індустріальної цивілізації до інформаційної активізував наукові пошуки проблем саморозвитку особистості. Збільшується кількість публікацій та їх географія. На початок XXI ст. сформувалися такі напрями наукових пошуків проблем саморозвитку особистості, як загальнонауковий, загальнофілософський, психолого-педагогічний, культурологічний, соціологічний, етичний тощо. На початок 2006 року було опубліковано більше як 1200 наукових, науково-методичних праць (монографії, статті, тези, навчальні посібники тощо) різними мовами.

Науковці обґрунтували діяльнісно-забезпечувальну та духовно-ціннісну природу саморозвитку особистості, форми її прояву (неусвідомлені – стихійні, спонтанні та усвідомлені: найбільш прості – соціальна адаптація, саморегуляція та більш складні – самовиховання, самовдосконалення). Саморозвиток особистості розуміється як індивідуальна активність, що спрямована на розвиток, розгортання в собі того, що не успадковується, на вироблення особистісних якостей, навичок, що мають відбиток власних зусиль, напрацювань. Це реалізація біографічного проекту щодо розвитку соціального й професійного потенціалу та спрямованості світоглядних орієнтирів особистості як індивідуальності. Саморозвиток особистості зароджується у вихованні й поступово переростає в самовиховання, самовдосконалення. Життєвий досвід видатних людей свідчить, як вони завдяки самовдосконаленню ставали індивідуальностями, служили своїй Батьківщині, людству. Підтвердженням може слугувати серія книг «Життя славетних людей».

Самовиховання, самовдосконалення є засобом досягнення самоцінності особистості й залежать від її світогляду. Вони залишаються одними з найбільш важливих, але недостатньо використовуваних резервів в активізації людського чинника в українському суспільстві. Перешкодами самовиховної активності сучасника є обмежені можливості соціально-творчої діяльності, відчуження людини від власності та влади, споживацтво, невисокий рівень продуктивності праці, заниження темпів оновлення устаткування, упровадження прогресивних технологій, суперечність між зростанням рівня освіти та незабезпеченістю молоді працею відповідно до здобутої освіти, зрівнялівка в оплаті кваліфікованої, мало-кваліфікованої і некваліфікованої праці, інтелектуальна та психічна деградація в окремих соціально-професійних групах, егоїзм, індивідуалізм, авторитарна педагогіка, волонтаризм управлінців тощо. Оптимізувати саморозвиток особистості може цілеспрямований вплив суб'єктів управ-

ління соціальними процесами на умови життя людей з метою їх гуманізації, стимулювання творчого саморозвитку та духовного піднесення.

Потребують глибокого дослідження соціальна і особистісна детермінація, закономірності становлення та функціонування самовиховання, самовдосконалення, керівництво цими процесами в сучасних умовах. Поза увагою науковців залишаються проблеми саморозвитку в різних соціально-демографічних та соціально-професійних групах сучасного українського суспільства, виявлення чинників, що активізують самовиховну діяльність людини. У процесі виховання важливо довести до свідомості кожного, особливо молоді, думку про важливість самовиховання, самовдосконалення в становленні та розвитку особистості, а відтак й індивідуальності.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Кафедра культурології

ПРОБЛЕМИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції
(21 березня 2019 року)

Харків
«Право»
2019

УДК 13:130.1(130.2)+340+37.04+8

П78

Редакційна колегія:

А. П. Гетьман – д. ю. н., професор, проректор з наукової роботи НЮУ ім. Ярослава Мудрого (голова редколегії);

В. О. Лозовой – д. ф. н., професор, завідувач кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого (заступник голови редколегії);

О. В. Прудникова – д. ф. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

Л. М. Сідак – к. ф. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого (секретар редколегії);

Ю. А. Меліхова – к. ю. н., доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Проблеми саморозвитку особистості в сучасному українському соціумі : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (21 берез. 2019 р.) / НЮУ ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2019. – 126 с.

ISBN 978-966-937-656-5

Збірник містить наукові статті й тези наукових доповідей з питань філософської антропології, філософії культури, соціальної філософії, філософії права, психології, педагогіки, культурології та актуальних проблем освіти і виховання в сучасних умовах соціокультурного розвитку.

Для викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти та вчителів загальноосвітніх шкіл.

УДК 13:130.1(130.2)+340+37.04+8

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019

© Оформлення. Видавництво «Право», 2019

ISBN 978-966-937-656-5

ЗМІСТ

Напрям 1

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НА САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Лозовой В. О.

САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ
І ПРАКТИКИ 3

Калиновський Ю. Ю., Мануйлов Є. М.

ДУХОВНИЙ САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ
ВІТЧИЗНЯНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ 5

Данильян О. Г., Дзьобань О. П.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ТА СВОБОДИ ОСОБИСТОСТІ
У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ 9

Прудникова О. В.

СУЧАСНА ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ
СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ 13

Ценко М. Б.

СТИМУЛИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ 17

Ступак О. Ю.

СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ
АКТИВНОСТІ МОЛОДІ 21

Орлов О. І.

СУЧАСНИЙ СТАН КІНЕМАТОГРАФА: ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ 24

Напрям 2

ЗБЕРЕЖЕННЯ САМОБУТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ

Панков Г. Д.

КРИТИЧЕСКОЕ САМОСОЗНАНИЕ
КАК ВЫРАЖЕНИЕ САМОСТИ 28

Сідак Л. М.

КРИЗА САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВИЯВ ДУХОВНОЇ
КРИЗИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ 32